

Cristina Xalma (Barcelona, 1974) és doctora en economia internacional i especialista en l'estudi de l'economia cubana. Per aquesta raó ha viscut a Cuba durant llargues temporades. Fa poc que va publicar el llibre 'Cuba: ¿Hacia dónde?' (Icaria), en què reflexiona sobre el futur de l'illa en un moment crucial, sobretot ara que Fidel Castro ha anunciat que es retira.

Al vostre llibre us mostreu crítica amb relació a alguns dels dubtes que planteja el castrisme, però esperançada que Cuba pugui esdevenir un model de societat alternativa. Què implica, a parer vostre, el resultat de la sessió de l'Assemblea Nacional del diumenge 24 de febrer passat, en què es va renovar la vella guàrdia castrista a la cúpula dirigent del país?

—En primer lloc, cal tenir present que, pel que fa al resultat, la sessió va ser rellevant, però no serà determinant per al procés que seguirà Cuba a partir d'ara, sobretot perquè l'estratègia a termini curt i mitjà ja havia estat determinada. En aquella sessió, la generació històrica es va refermar en els òrgans de poder i els joves en els òrgans executius. Això vol dir que continuaran manant els vells que van fer la revolució i, d'aquesta forma, també es referma l'estratègia continuista, basada en canvis econòmics integrals, és a dir, a base de paquets de mesures, aplicats molt a poc a poc i sempre dins el marc socialista.

—Aleshores, l'elecció de Raúl Castro com a president, i sobretot el discurs que va pronunciar, significa que Cuba no farà, si més no a curt termini, la transició de què s'ha parlat tant darrerament?

—Una transició tal com s'entén des de fora, és a dir, el pas d'un sistema socialista a un altre de capitalista, no hi serà. El discurs de Raúl Castro va refermar clarament una continuïtat del sistema. A Cuba hi podrà haver petits ajustos econòmics, però s'hi mantindrà el mateix sistema polític.

—Raúl Castro s'ha mostrat com una persona pragmàtica, menys ideològica que no el seu germà gran, Fidel. Quines seran les conseqüències més visibles del relleu a la presidència?

—Raúl Castro és un home més proper als problemes quotidians de la gent. Al llarg dels anys hi ha hagut una divisió

“A Cuba continuaran manant els vells que van fer la revolució”

de papers entre Fidel i Raúl, cosa que no priva que hi hagi ple consens entre tots dos. Ara bé, Fidel s'ocupava més de qüestions de geopolítica i, en canvi, Raúl, de la situació interna. En aquest sentit, Raúl ha aconseguit que la població el vegi com un referent a l'hora de solucionar els seus problemes. Al missatge de retirada, Fidel Castro va voler deixar clar que la fi de la seva etapa ha arribat i que a partir d'ara la responsabilitat directa del govern de Cuba la tindrà el seu germà Raúl.

—Però creieu que Fidel es retirarà del tot, o en certa manera continuarà remenant les cireres des de la rereguarda?

—Fidel Castro tindrà sempre una gran autoritat moral i el dret de vetar coses, sobretot mentre continuï essent el secretari general del Partit Comunista cubà.

—Donar un paper més rellevant a la cúpula a gent jove, com ara el vicepresident Carlos Lage, hauria estat millor per a Cuba, segons el vostre parer?

—És innegable que Carlos Lage representa per a molts una posició que sap conciliar l'obertura amb el respecte als principis bàsics de la revolució. Lage pertany a la generació que coneix les coses bones de la revolució i que alhora coneix allò que és vulnerable i que s'hauria de canviar.

—És viable una Cuba inspirada en el model xinès, que tant sembla agradar a Raúl Castro?

—Més enllà de les diferències òbvies que hi ha entre tots dos països, el principal problema que frena l'aplicació del model xinès té a veure amb la formació ideològica de la població: els cubans veuen molt clar que les conquestes socials s'han de preservar. A la Xina aquestes conquestes s'han desmantellat, cosa que a Cuba no es pot fer. Ara bé, allò que és favorable a Cuba és que pot consolidar les relacions econòmiques

Cristina Xalma, fotografiada en un carrer de Madrid, ciutat on treballa.

ALVARO GARCIA

amb la Xina sense necessitat de canviar el sistema polític.

—Un dels principals arguments en què se sustenta el castrisme és afirmar que Cuba és el país més avançat de Llatinoamèrica pel que fa a la sanitat i a l'educació. Vós que heu viscut força temps a Cuba, heu pogut constatar si això és veritat o només un mite propagandista?

—És real. Més enllà dels problemes que hi ha hagut a Cuba aquests darrers anys, sobretot pel que fa al deteriorament d'alguns serveis, és innegable que l'accés universal a l'educació i a la salut que hi ha a Cuba és real i marca la diferència respecte a molts països de l'entorn.

—Tanmateix, aquests problemes de què parlem són derivats de la situació interior, és a dir, de l'economia més o menys planificada, o els mals de Cuba vénen del bloqueig econòmic a què els Estats Units han sotmès l'illa?

—Són una combinació de totes dues coses. La manera com Cuba ha hagut d'establir relacions amb l'exterior, molt condicionades pel bloqueig, ha estat la causa d'aquests problemes, però també ho ha estat la ineficiència que arrossega l'economia cubana des de fa anys. De fet, aquests darrers dos anys el govern

cubà i tot ha estat molt crític sobre això. El novembre del 2005, uns mesos abans de caure malalt, Fidel Castro feia unes crítiques al sistema socialista que fins llavors mai no havia fet.

—La majoria de països en via de desenvolupament utilitzen els emigrants com a font d'ingrés de divises. En canvi, Cuba sempre ha mostrat recel a permetre la diàspora. Per què?

—A Cuba l'emigració és també una font important d'ingressos; cada any rep mil milions de dòlars procedents d'Europa, principalment d'Espanya, però també dels Estats Units.

—Però durant l'anomenada crisi dels *balseiros*, a mitjan anys 90, el govern cubà no semblava veure amb gaire bons ulls el moviment de gent que volia fugir del país cap als Estats Units...

—La crisi dels *balseiros* la va guanyar Cuba. Aquell esdeveniment va passar en un context molt determinat, que es va escaure amb el pitjor moment de la crisi econòmica que Cuba sofria després de l'esfondrament de la Unió Soviètica. Però aquella crisi va servir al govern cubà per a dur a terme una negociació amb els Estats Units que va permetre de regularitzar la sortida d'emigrants cubans. Amb aquella negociació es va

passar d'una situació en què els Estats Units no concedien cap visat a l'establiment d'una quota gràcies a la qual 20.000 cubans poden entrar legalment als Estats Units cada any. El problema que hi ha hagut és que el govern dels Estats Units ha tingut molt interès a promoure la immigració irregular per poder utilitzar-la políticament amb l'objectiu de desprestigiar el govern de Cuba.

—Heu parlat de la crisi que visqués Cuba un cop va desaparèixer el gran aliat que era la Unió Soviètica. Ara que el president rus, Vladímir Putin, sembla voler tornar als anys de la guerra freda, podríem veure un nou apropament entre Cuba i Rússia?

—Entre Cuba i Rússia, hi torna a haver un cert apropament econòmic. El govern cubà, de fet, busca aquest apropament amb tots els països que no el condicionin políticament, com ara Rússia, la Xina o Veneçuela. Rússia és una opció, tot i que de moment a Cuba no li fa cap falta. Per tant, en cap cas no veurem un retorn a la relació que hi havia hagut entre Cuba i la Unió Soviètica.

—Quan dieu que a Cuba no li fan cap falta les relacions econòmiques amb Rússia us deuen referir al fet que ja té les de Veneçuela...

—Exacte. Cuba té Veneçuela, la Xina i, fins i tot, el Canadà. Però, per molt que pesi a alguns, també té Espanya, que és el tercer país en volum d'intercanvi amb l'illa. Espanya, en temps del govern de José María Aznar, havia estat el principal soci comercial de Cuba, però, actualment, per causes relacionades amb la conjuntura mundial, és el tercer.

—Quina importància tindrà la figura del president Hugo Chávez en el futur de Cuba, ara que el seu gran amic Fidel Castro ja no és president?

—Veneçuela, almenys durant els cinc anys vinents, en què Chávez encara estarà al poder, continuarà tenint un paper molt rellevant en la situació de Cuba. No solament pel que fa a l'aliança política i ideològica, sinó també quant al suport econòmic. Veneçuela no és únicament el subministrador de petroli de Cuba, sinó que també li ofereix col·laboracions diverses, com ara inversions en la indústria o en el sector financer.

Xevi Camprubí

